

UOT: 631

Xanım Ehtibar qızı HƏSƏNOVA
Azərbaycan Dövlət Aqrar Universiteti, assistent
E-mail: xanim-yusifova-1991@mail.ru;

Fərid Şakir oğlu VƏLIYEV
Assistent, Azərbaycan Dövlət Aqrar Universiteti,
E-mail: ferid.veliyev.89@mail.ru

KƏND TƏSƏRRÜFATI MƏHSULLARININ KEYFİYYƏTİNİN İDARƏ EDİLMƏSİNİN TƏKMİLLƏŞDİRİLMƏSİ İSTİQAMƏTLƏRİ

Xülasə

Tədqiqatın məqsədi – Əhalinin ərzaq məhsullarına olan tələbatının ödənilməsi və ekoloji cəhətdən təmiz qida məhsullarının istehlakının həcmnin artırılması məqsədilə müasir şəraitdə dövlətin aqrar siyasətindən, o cümlədən istehsal olunan ərzağın təhlükəsizliyinin təmin edilməsi, məhsulun keyfiyyətinin yüksəldilməsi, düzgün idarə olunması məqsədilə ərzaq bazarının inkişafının nəzəri-metodoloji əsaslarının öyrənilməsindən, onun mövcud inkişaf meyilləri və məhsulun keyfiyyətinin qiymətləndirilməsi məsələlərinin araşdırılmasından, həmçinin bu prosesdə məhsul keyfiyyətinin idarə olunmasının təkmilləşdirilməsi üçün elmi cəhətdən əsaslandırılmış təcrübə əhəmiyyətli təklif və tövsiyələrin işlənilib hazırlanmasından ibarətdir.

Tədqiqatın metodologiyası – Tədqiqat prosesində müşahidə, müqayisə və dinamik inkişaf, cədvəl, analitik təhlil, kompleks yanaşma metodlarından istifadə edilmişdir.

Tədqiqatın tədbiqi əhəmiyyəti – İstehsal olunan məhsulun keyfiyyətinin və təhlükəsizliyinin təmin edilməsi onun düzgün idarə edilməsilə sıx bağlıdır.

Tədqiqatın nəticələri – Ərzaq bazarının inkişafının mövcud vəziyyəti, əmtəə və məhsulun keyfiyyətinin idarə olunması və keyfiyyətinin qiymətləndirilməsi, ona təsir edən amillərin təhlili, o cümlədən, məhsulun keyfiyyətinin yüksəldilməsi üçün təcrübə və imkanlar, həmçinin məhsulun keyfiyyətinin idarə olunmasının təkmilləşdirilməsi istiqamətləri araşdırılaraq, ümumi nəticələr əldə edilmişdir.

Tədqiqatın elmi yeniliyi – Müasir dövrdə kənd təsərrüfatı, o cümlədən, ərzaq bazarının inkişafına təsir edən faktorlar ümumiləşdirilmişdir, aqrar sahənin inkişafına və təkmilləşdirilməsinə məhsulun keyfiyyətinin idarə olunmasının təsiri öyrənilərək, kompleks tədbirlər aparılmışdır, eyni zamanda xarici iqtisadi əlaqələrin ərzaq bazarına təsiri mexanizmi tədqiq edilmişdir.

Açar sözlər: *Məhsul keyfiyyəti, ərzaq təhlükəsizliyi, əhali tələbatı, sahibkarlıq fəaliyyəti, istehlak qabiliyyəti, ərzaq təhlükəsizliyi, səmərəlilik, sosial-iqtisadi tədbirlər.*

Giriş

Azərbaycan əhalisinin ərzaq və qida məhsullarına olan ehtiyac və tələbatının ödənilməsi və ekoloji kənd təsərrüfatı məhsullarının istehlakının həcmnin artırılması müasir dövrdə dövlətin aqrar strategiyasının qarşısında duran ən mühüm hədəflərdəndir. Ölkədə istehsal olunan ərzağın təhlükəsizliyinin təmin edilməsi məhsulun keyfiyyətinin yüksəldilməsilə sıx bağlıdır.

Qeyd etmək lazımdır ki, son illər Dövlət tərəfindən ərzaq bazarında tarazlığın təmin edilməsi ölkənin ərzaq təhlükəsizliyinin qorunması, eləcə də əhalinin ekoloji təmiz məhsullara olan tələbatının qarşılınması istiqamətində silsilə tədbirlər həyata keçirilməkdədir.

Ərzaq bazarında məhsulun keyfiyyətinin yüksəldilməsi müasir şəraitdə aqrar sahədə istehsalın intensivləşdirilməsinin əsas amillərindən biridir. Məhsulun keyfiyyəti və onun idarə olunması iqtisadi kateqoriya olub, iqtisadiyyatın ayrılmaz tərkib hissəsinə çevrilmişdir. Beləliklə, məhsul keyfiyyəti və onun idarə olunması, məhsulun cəmiyyətin tələbatının ödənilməsi prosesində olan mövcud xassələrinin, faydalılıq və yararlılıq dərəcəsinin məcmusunu özündə əks etdirir. Bu anlayış

müxtəlif ədəbiyyatlarda müxtəlif formada göstərilədiyi və izah edildiyi üçün, onun ümumi məzmununa fərqli yanaşmalar da mövcuddur, ancaq onun iqtisadi məhiyyəti və iqtisadi tərəfi daha əhəmiyyətli hesab edilir. Çünki, iqtisadi nöqteyi-nəzərdən keyfiyyət həm də səmərəliliyin yüksəldilməsinə təsir edən bir faktordur [1, səh. 489].

Məhsulun keyfiyyətinin idarə olunması və yüksəldilməsi istiqamətləri

Bildiyimiz kimi, məhsulun keyfiyyəti ilə iqtisadi fəaliyyət arasında xətti asılılıq mövcuddur. Məhsulun keyfiyyətinin düzgün idarə edilməsi ayn-ayrı bazarların, kənd təsərrüfatı və emal sənayesinin dayanıqlı inkişafına təkan verir. Bütün bunlar isə mövzunun aktuallığını, həmçinin onun mühüm nəzəri və praktiki əhəmiyyətə malik olduğunu şərtləndirir.

Məhsulun keyfiyyətini təmin edən və yüksəldən alternativ variantlardan biri onun dondurulmasıdır. Dondurulma prosesi məhsulun saxlanması üçün ənənəvi və tez-tez istifadə olunan üsullardan biridir. Bu proses məhsulun qida dəyərini, görünüşünü, təbii dadının ən yaxşı şəkildə qorunmasını təmin edir.

Bildiyimiz kimi, dondurulmuş məhsulların tərkibində kimyəvi reaksiyaların sürəti zəifləyir, bakteriya və mikroorqanizmlərin inkişafı dayanır və fermentlərin fəaliyyəti dayanılır ki, bu da onların xarab olmadan uzun müddət saxlanılmasına şərait yaradır. Əgər biz bu prosesin qaydasına nəzər salsaq, adətən meyvə və tərəvəzlər bütöv şəkildə yox, yaxşı olardı ki, onları yarıya bölərək, dilim şəklində və ya kublar şəklində kəsilərək dondurulsun[4].

O cümlədən, meyvələri şəkər siroplarında və ya şəkər qatmadan müəyyən olunmuş formada dondurmaq olar. Ümumiyyətlə, əksər vaxtlarda meyvə və tərəvəz şirələri, konsentratları və püreləri qida sənayesində dondurulur. Bu zaman da dondurma prosesinin bütün mərhələ və şərtlərini bilmək əsas şərt və vacib prinsip hesab edilir.

Beləliklə, dondurulma prosesi və ya üsulu, məhsulların təzəliyinin ən yaxşı qorunub saxlanması qaydalarından biridir. Dondurulmuş qidalarda keyfiyyət xüsusilə xammalın seçilməsində, ilkin emalların adekvat tətbiqindən, qablaşdırmadan və dondurulma şəraitindən asılıdır.

Qeyd edək ki, məhsulların dondurulma prosesi, eləcə də, dondurulmuş məhsulların saxlanması məsələlərində izlənilən keyfiyyət itkilərini və digər problemləri minimuma endirmək üçün uyğun texnika və texnologiyanın tətbiqi lazımdır. Çünki, son dövrlərdə dondurulmuş məhsul istehlakı artmaqdadır [4].

Ümumiyyətlə qeyd etmək istərdim ki, biz elə formada iqtisadi mexanizm formalaşdırmalıyıq ki, kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalı, emalı, saxlanması, daşınması və istehlakı proseslərində məhsulların keyfiyyəti, təhlükəsizliyi təmin edilsin və maksimum dərəcədə itkilərə yol verilməsin.

Təhlillər göstərir ki, məhsulun keyfiyyətinin idarə edilməsi, təyin olunması zamanı bir çox üsullardan istifadə olunur ki, onlardan da ən səmərəlisi sosioloji üsuldur. Bu üsul vasitəsilə məhsulun keyfiyyətinin müəyyən olunması zamanı fərqli anket və sorğulardan istifadə etməklə istehlakçı və istehsalçı müəssisə və fərdi şəxslərin istək, arzu və təklifləri öyrənilir ki, bu da sosioloji üsulun vacibliyini və mühümlülüyünü əks etdirir. Eyni zamanda bu üsulda sərqi, yarmarka və satış-reklam mərkəzlərinin imkan və üstünlüklərindən də geniş istifadə olunur.

Məhsulun keyfiyyəti dedikdə, təyinatı uyğun olaraq müəyyən ehtiyacları ödəməyə uyğunluğunu müəyyən edən xassələrin məcmusu başa düşülməlidir. Kənd təsərrüfatı məhsullarının keyfiyyəti bir çox texnoloji, təşkilati, sosial, iqtisadi və təbii amillərdən asılıdır. Bunlardan: torpağın münbitliyi, hava şəraiti, bitki sortları və heyvan cinsləri, məhsulların istehsalı, tədarükü, saxlanması və satışı üzrə bütün əməliyyatların vaxtı və keyfiyyəti, istehsalat imkanlarının, texniki avadanlıqların, gübrələrin və pestisidlərin mövcudluğu, ixtisaslı kadrlar, işçilərin keyfiyyət göstəricilərinə maddi maraq sistemi və s. Məhsulların keyfiyyətini müəyyən edən bir çox amillərə təsir etmək, habelə bütün istehsal dövrü ərzində işin və son məhsulun keyfiyyətinə müntəzəm olaraq nəzarət etmək, texnoloji proseslərin pozulmasını operativ şəkildə aradan qaldırmaq üçün vahid keyfiyyət idarəetmə sisteminə ehtiyac var [5, səh 6].

Cədvəl 1.

Kənd təsərrüfatı bitkilərinin əkin sahəsi və məhsuldarlığı

Göstəricilər	İllər						2010-cu illə müqayisədə 2021-ci ildə artma (+); azalma (-)%
	2010	2014	2018	2019	2020	2021	
Əkin sahəsi (min ha)							
Dənli bitkilər	648,2	802,3	1125,5	968,0	967,3	1031,4	+ 1,6 dəfə
Pambıq	101,2	112,4	21,1	30,2	42,8	29,8	-3,4 dəfə
Tütün	8,1	2,2	1,2	1,4	1,4	1,5	-5,4 dəfə
Kartof	2,5	70,7	65,6	65,8	65,2	66,0	+25,7
Tərəvəz	56,8	78,2	80,9	81,1	81,1	78,3	+37,8
Bostan	26,8	30,1	31,1	31,9	33,2	30,0	+ 11,9
Üzüm	14,2	9,6	15	15,4	15,9	16,3	+ 14,0
Meyvə və giləmeyvə	83,1	93,0	125	127,7	130,5	133,5	+60,6
Çay yarpağı	5,4	2,9	0,8	0,6	0,8	0,9	-6,0 dəfə
Məhsuldarlıq (sentnerlə)							
Dənli bitkilər	23,8	26,5	26,6	20,7	25,4	27,2	+ 14,2
Pambıq	9,1	17,5	15,5	12,7	15,5	19,5	+2,1 dəfə
Tütün	22,2	25,7	21,7	24,0	24,9	27,9	+25,6
Kartof	84	149,0	149,0	145,0	144,0	147,0	+75,0
Tərəvəz	133	140,0	140,0	142,0	146,0	150	+12,7
Bostan	98	121	132,0	137,0	144,0	143	+45,9
Üzüm	35,8	61,8	74,7	74,7	81,5	88,6	+2,47 dəfə
Meyvə və giləmeyvə	61,9	73,9	71,9	70,6	71,7	73,8	+19,2
Çay yarpağı	2,0	2,5	5,7	9,4	9,8	10,5	+ 5,25 dəfə

Cədvəl Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsinin məlumatları əsasında müəllif tərəfindən tərtib edilmişdir.

Cədvəldən göründüyü kimi, müqayisə olunan dövrdə dənli bitkilərin əkin sahəsi 1,6, məhsuldarlığı isə 14,2%, kartofun əkin sahəsi 25,7%, məhsuldarlığı 75,0 %, bostan bitkilərinin əkin sahəsi 11,9 %, məhsuldarlığı 45,9 %, üzümçülük əkin sahəsi 14,0 %, məhsuldarlığı 2,47 dəfə və s. artmışdır[6].

Qeyd etmək istərdik ki, ölkə rəhbərliyi taxıl istehsalının həcmi artırmaq, eyni zamanda isə taxıl istehsalçılarına marağını qorumaq üçün müəyyən strateji addımlar atıb ki, bu da taxıl istehsalının inkişafına səbəb olub. Bu isə məhsul keyfiyyətinin idarə olunması ilə birbaşa bağlı olub, bu sahənin dayanıqlı inkişafına təkan verir. Məsələn, ölkə Prezidentinin 23 yanvar 2007-ci il tarixli “Kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalçılarına dövlət dəstəyi haqqında” Sərəncamına uyğun olaraq, Nazirlər Kabineti tərəfindən 15 fevral 2007-ci il tarixli 32 nömrəli qərar qəbul edilib. Qərara görə, əsas kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalçılarına əkin sahələrinin becərilməsində istifadə etdikləri yanacaq və motor yağlarına görə dövlət büdcəsindən vəsaitlərin verilməsi nəzərdə tutulub. Bu məqsədlə 42,2 milyon manat məbləğində yardım verilib. Nazirlər Kabinetinin 16 noyabr 2007-ci il tarixli 181 №-li qərarı ilə, buğda istehsalçılarına yardım məqsədilə hazırlanmış “Buğda istehsalçılarına maddi marağının artırılması və buğda istehsalının stimullaşdırılması məqsədilə dövlət büdcəsinin vəsaiti hesabına yardım verilməsi qaydaları” təsdiq edilib.

Göründüyü kimi, hazırkı şəraitdə ərzaq məhsulları istehsalçılarına müxtəlif növ xidmətlərin göstərilməsi mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Bu növ xidmətlərin isə aqroservis və aqrolizin qur-

rumları tərəfindən həyata keçirilməsi məqsədəuyğundur. Lakin müvafiq və zəruri xidmətləri göstərən qurumların ayn-ayrı regionlarda və ərazilərdə daha sıx yaradılması, onların müvafiq kənd təsərrüfatı texnikası ilə, həmçinin mövcud texnikanın saz halda saxlanması üçün lazımı hissələrlə təmin edilməsi, bu qurumların müxtəlif iqtisadi metodlarla stimullaşdırılması ərzaq məhsulları istehsalının və məhsul keyfiyyətinin yüksəldilməsinin əsas amili sayılır və tam həllini gözləyən aktual məsələlərdən hesab edilir [7, səh. 54-56].

Kənd təsərrüfatı məhsulları üçün integrasiya olunmuş keyfiyyət idarəetmə sistemi (KSUKSHP)

Kənd təsərrüfatı məhsulları üçün integrasiya olunmuş keyfiyyət idarəetmə sistemi (KSUKSHP) kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalı, saxlanması, daşınması və istehlakı zamanı tələb olunan keyfiyyət səviyyəsinin yaradılmasına, təmin edilməsinə və saxlanmasına yönəlmiş metod və vasitələrin məcmusudur. O, müəssisə və idarələrdə aşağıdakı vəzifələri həll edir: onun istehsalında məhsulun keyfiyyətinin müəyyən edilmiş səviyyəsinin təmin edilməsi; məhsulun yığılması, saxlanması və daşınması zamanı istehsal olunan kənd təsərrüfatı məhsullarının keyfiyyətinin saxlanılması; məhsulun satışı və emalı zamanı əldə edilmiş keyfiyyət səviyyəsindən səmərəli və tam istifadə edilməsi.

Kənd təsərrüfatı məhsulları ilə yanaşı heyvandarlıq sahəsi də, demək olar ki, iqtisadiyyatın inkişafını təmin edən əsas faktorlardan biridir. Texnoloji proseslərin standartlaşması bitkiçilik və heyvandarlığın əksər sahələrini əhatə edir. Bu standartlar texnoloji proseslərin həyata keçirilməsi üçün tələbləri müəyyən edir, o cümlədən, idarə edilən parametrlərin, normaların, əməyin keyfiyyətinin qiymətləndirilməsi məsələlərini əhatə edir [8, səh. 71].

Bildiyimiz kimi, heyvandarlıq sahəsinin inkişaf tendensiyalarından biri də baytarlıq sahəsinin formalaşması və inkişafı ilə bağlıdır.

Qeyd etmək istərdik ki, ölkəmizdə baytarlıqla məşğul olan həkimlərimizin fəaliyyəti və performansları yüksək dəyərləndirilir və bu istiqamətdə bir çox tədbirlər görülmüşdür. Yeri gəlmişkən qeyd edək ki, 29 aprel – Beynəlxalq Baytar Həkimi günüdür. Dünya Baytarlıq günü Azərbaycanda çalışan baytar həkimləri tərəfindən də qeyd olunur. Bu gün 2000-ci ildə Ümumdünya Baytarlıq Assosiasiyası tərəfindən təsis olunub. Məqsəd, heyvanların təhlükəsizliyinin təmin edilməsi, onların sağlamlığının qorunması və rifahının yaxşılaşdırılmasından ibarətdir.

Nəticə

Bildiyiniz kimi, son dövrlərdə idxal olunan məhsulların tərkibində istehlak məhsulları xüsusi çəkiyə malikdir. Biz həmin məhsulların tərkibinə baxsaq, ərzaq (yeyinti) məhsullarının çoxluq təşkil etdiyini görə bilərik. Fikrimizcə, idxal strukturunun təkmilləşdirilməsi prosesində qida və ərzaq məhsullarının idxalının məhdudlaşdırılması, respublika çərçivəsində keyfiyyətli qida və ərzaq məhsullarının istehsalında əlverişli olacaq, o cümlədən kənd təsərrüfatı sahəsində, heyvandarlıq və bitkiçilik sahələrində də geni modifikasiya olunmamış tərkibə malik olan məhsullar və cins heyvanların, həmçinin bu sahələrin maddi-texniki baza ilə təmin olunması, işçi qüvvənin cəlb olunması və onların ixtisaslaşması və s. məsələlər məhsulun keyfiyyətinin idarə olunmasında və keyfiyyətin artırılmasında mühüm rol oynayacaq.

Eyni zamanda aparılan təhlillərdən aydın olur ki, təxminən orta hesabla 20-25% itkilər baş verir ki, bu da kənd təsərrüfatı məhsullarının yetişdirilməsi, istehsalı, tədarükü və saxlanması proseslərində baş verir. Bunun da xüsusi səbəblərindən biri kənd əhalisinin istehsal etdiyi məhsulların şəhərlərə daşınması imkanlarına malik olmaması, eyni zamanda yetişdirilmiş ərzaq məhsullarının və əmtələrin qaydaya uyğun olaraq mütəşəkkil formada tədarükünün həyata keçirilməməsi ilə əlaqədardır.

O cümlədən, kənd təsərrüfatında məhsulun keyfiyyətinin idarə olunmasına nəzarət və təhlükəsizliyinin təmin olunması üzrə müəyyən tədbirlər təşkil olunur ki, bu proseslərdə Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi, nazirliyin tabeliyində olan şöbə və qurumların rolu böyükdür. Nümunə olaraq, mövcud şəraitdə baytarlıq sahəsində də müəyyən addımlar atılıb. Beynəlxalq təcrübələrdən istifadə edərək,

eyni zamanda dövlət baytarlıq xidmətinə nəzarət gücləndirilmiş və özəl baytarlıq sahəsi formalaşmış və inkişaf etməyə başlamışdır. Xüsusilə onu qeyd etmək istərdik ki, iqtisadi rayonlarda baytarlıq laboratoriyaları zona baytarlıq laboratoriyası, baytarlıq diaqnostika kabinetini və baytarlıq məntəqələri ilə əvəz olunmuşdur, belə ki, 4 zona baytarlıq laboratoriyası, 30 yeni sahə baytarlıq məntəqəsi və 47 baytarlıq diaqnostika mərkəzi yaradılaraq fəaliyyət göstərir. O cümlədən, xüsusi bukletlər və plakatlar hazırlanmışdır ki, bu da əhalinin quş qripinə qarşı maarifləndirilməsi üçün, eyni zamanda vəhşi quşların ovlanması qadağan olunaraq müəyyən tədbirlər irəli sürülmüş, sərhəd baytarlıq xidməti öz fəaliyyətini gücləndirmişdir. Bütün bu tədbirlər nəinki heyvandarlıq sahəsinin inkişafına təsir edəcək, eyni zamanda ÜDM-in artımında böyük rol oynayacaq [9, səh. 9-12].

ƏDƏBİYYAT

1. Azər Qurbanzadə. Ərzaq kompleksinin modernizasiyası və dayanıqlı inkişaf problemləri. Bakı - 2017. (547 s).
2. Abbasov A. F. Ərzaq təhlükəsizliyi. Bakı 2007. 602 s.
3. Quliyev E.A. Etibarlı ərzaq təminatında kooperasiya və inteqrasiya problemləri. Monoqrafiya. Bakı: Elm”, 2013, 151.
4. afsa.gov.az
5. Marocchino, Cecilia Aguide to upgrading rural agricultural retail markets Rome: Food And Agriculture Organization Of The United Nations 2009.
6. stat.gov.az
7. Mövlamov S. Ərzaq təhlükəsizliyinin statistik tədqiqi, “Statistika xəbərləri” jurnalı, №1, 2017, səh. 54-61
8. Yaqubov S.M. Sosial-iqtisadi tərəqqidə innovasiya potensialından səmərəli istifadənin təhlili və qiymətləndirilməsi, “Audit” jurnalı, №4, 2014
9. Асанова А.А., Сеиткожиева М.У. Концептуальные основы повышения конкурентоспособности перерабатывающей промышленности АПК Кыргызской Республики, Вестник КРСУ. Том 14. № 8, 2014

*Ханым Эhtiбар кызы Хасанова
ассистент, Азербайджанский Государственный
Аграрный Университет,
Электронная почта: hanim-yusifova-1991@mail.ru;*

*Фарид Шакир оглы Валиев
ассистент, Азербайджанский Государственный
Аграрный Университет,
Электронная почта: ferid.veliyev.89@mail.ru*

Направления совершенствования управления качеством сельскохозяйственной продукции

Резюме

Цель исследования: изучение теоретико-методологических основ развития продовольственного рынка с целью удовлетворения потребности населения в продуктах питания и увеличения объемов потребления экологически чистых продуктов питания в современных условиях, в том числе обеспечения безопасности пищевых продуктов. производимых продуктов питания, повышение качества продукта и увеличение объема потребления населением экологически чистых продуктов питания, заключается в исследовании современных тенденций его развития и вопросов оценки качества продукции, а также в разработке научно основаны практические предложения и рекомендации по совершенствованию управления качеством продукции в этом процессе.

Методология исследования: в процессе исследования использовались методы наблюдения, сравнения и динамического развития, таблицы, аналитического анализа, комплексного подхода.

Значение применения исследования: Обеспечение качества и безопасности выпускаемой продукции тесно связано с ее надлежащим управлением.

Результаты исследования – современное состояние развития рынка продовольствия, управления и оценки качества товаров и продукции, анализ факторов, влияющих на него, в том числе опыт и возможности повышения качества продукции, а также направления совершенствования управления качеством продукции, и общие были получены результаты.

Научная новизна исследования - обобщены факторы, влияющие на развитие сельского хозяйства, в том числе продовольственного рынка в современное время, изучено влияние управления качеством продукции на развитие и совершенствование аграрной отрасли, проведены комплексные мероприятия. взято, в то же время изучен механизм влияния внешнеэкономических связей на рынок продовольствия.

Ключевые слова: *Качество продукции, продовольственная безопасность, спрос населения, предпринимательская активность, потребительский потенциал, продовольственная безопасность, эффективность, социально-экономические мероприятия.*

Khanim Ehtibar Hasanova
Assistant, Azerbaijan State Agrarian University,
E-mail: khanim-yusifova-1991@mail.ru;

Farid Shakir Valiyev
Assistant, Azerbaijan State Agrarian University,
E-mail: ferid.veliyev.89@mail.ru

Directions for improving quality management of agricultural products

Summary

The purpose of the research is to study the theoretical and methodological bases of the development of the food market in order to satisfy the population's demand for food products and increase the volume of consumption of ecologically clean food products in modern conditions, including ensuring the safety of the produced food, improving the quality of the product, and increasing the volume of the population's consumption of ecologically clean food products. , it consists of the investigation of its current development trends and issues of product quality assessment, as well as the development of scientifically based practical proposals and recommendations for the improvement of product quality management in this process.

Research methodology - In the research process, observation, comparison and dynamic development, table, analytical analysis, complex approach methods were used.

The applied importance of the research - Ensuring the quality and safety of the manufactured product is closely related to its proper management.

The results of the research - the current state of food market development, commodity and product quality management and quality assessment, analysis of factors affecting it, including experience and opportunities for improving product quality, as well as directions for improving product quality management, and general results were obtained.

The scientific novelty of the research - the factors affecting the development of agriculture, including the food market in modern times, were summarized, the impact of the management of product quality on the development and improvement of the agrarian field was studied, and comprehensive measures were taken, at the same time, the mechanism of the influence of foreign economic relations on the food market was studied.

Key words: *Product quality, food safety, population demand, entrepreneurial activity, consumption capacity, food safety, efficiency, socio-economic measures.*